

Objektorienterad analys och design

Om metoder

Internationella Handelshögskolan i
Jönköping

Avdelningen för Informatik

Copyright © 1997 Ulf Seigerroth

Vad är metoder?

- Ordet metod kommer från det grekiska ordet "methodos" som betyder, sätt för undersökning.
- Söker nya sätt att bedriva undersökningar i syfte att söka kunskap och vägledning.
- Söks ständigt mönster och metoder
(Berger & Luckmann, 1979)
- Vägledningskunskap

Vad är metoder?

- Tillvägagångssätt för olika situationer eller grupper av situationer
- Praktisk vägledning och handfasta råd för hur utvecklingsarbete bör bedrivas
- Ett antal arbetssteg för att uppnå ett visst resultat
- En norm och ram för önskvärt beteende hos olika aktörer i samband med detta arbete

Begrepp

- Metod
  - Förfaringssätt, planmässighet
- Metodik
  - Metodlära, hur man gör
- Metodologi
  - Metodlära, läran om metoder

Begrepp runt metoder

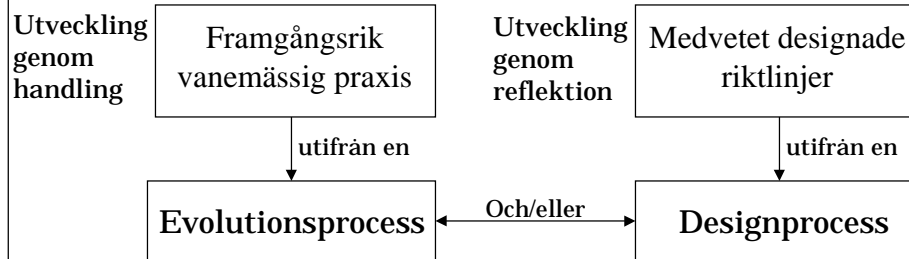
- Metod
- Metodik
- Metodologi
- Metodsteg
- Modell
- Modellstruktur
- Ramverk
- Faser
- Synsätt
- Notation
- Arbetssätt
- Arbetsformer
- Verktyg
- Livscykel
- Arbetsmoment
- ....

Vad gör metodforskare?

- Förbättring av SU-praktiken
- Förklarar hur metoder fungerar
- Modellerar och värderar befintliga metoder
- Utvecklar metoder
  - Utveckling av nya metoder från scratch
  - Förändring och utveckling av befintliga metoder
  - Integration av metoder till ny metod
- Metodutvecklare bör ha kunskap från många områden eftersom metoder tar ett grepp om en komplex verklighet

Hur uppstår metoder?

- Metoder kan vara resultat av

- Ofta ligger handlingen före insikten
  - Reflektion över framgångsrik handling

Hur används metoder?

- Metoder skall ge vägledning vid handlande
- Metoder används så att föreskrifter följs men inte nödvändigtvis till punkt och pricka
- Metoder är kunskap på en generell nivå som skall användas i en specifik situation
- Metoder har skapats för att föra vidare kunnande mellan olika specifika situationer
- Metoder skall hjälpa oss att hantera likartade situationer
- Metoder underlättar arbetet genom att vi inte behöver uppfinna hjulet på nytt

Starka motiv för metoder

- Fokusering
- Analyskraft
- Systematik, strukturering och planmässighet
- Explicitgörande
- Visualisering
- Dokumentation (bevara arbetsresultat)
- Kommunikation för samskapande och gemensamgörande
- Underlätta reflektion och kreativitet

Starka motiv för metoder

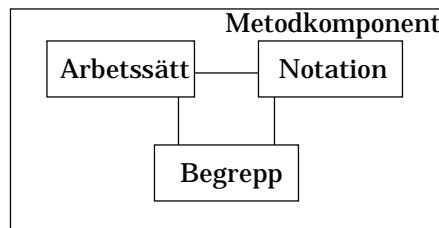
- Mål och värdeimplementering
- Välgrundade ställningstaganden
- Kompetensbefrämjande
- Kommunera och vidareföra kunskap
- Kvalitetssäkring av förändringsarbete

Konceptualisering av metoder

- Metod

- En metod består av tre integrerade delar

- arbetssätt: *hur respektive arbetsmoment i metoden ska utföras*
    - notation: *hur respektive arbetsmoment ska dokumenteras*
    - begrepp: *olika fenomen som behandlas i de olika arbetsmomenten, d v s begreppet utgör ett kitt mellan arbetssätt och notation.*

10/21/97 © Ulf Seigerroth

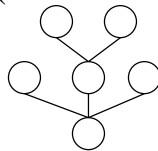
Sida 11

Konceptualisering av metoder

- Arbetssätt (vilka frågor ställs?)

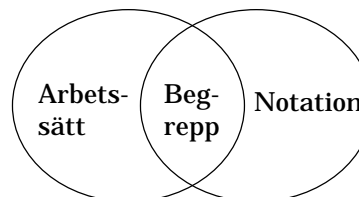
- Vilka problem finns...?
  - Vad orsakas dess problem av?
  - Vilka effekter får dessa problem?

- Notation (hur dokumentera svar)

- Begrepp

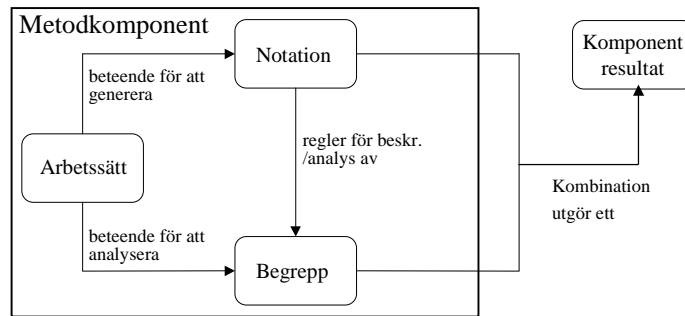
- Problem
  - Problemsamband
  - Orsak
  - Effekt

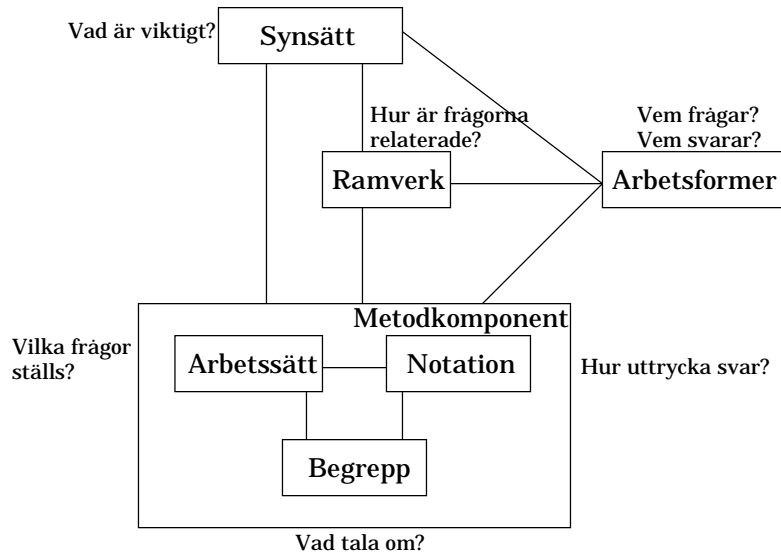
10/21/97 © Ulf Seigerroth

Sida 12

Konceptualisering av metoder

Konceptualisering av metoder

Konceptualisering av metoder

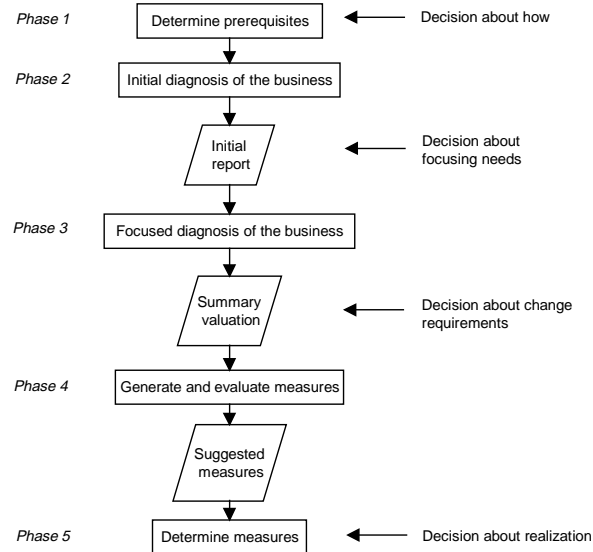
- **Ramverk**
  - Modell är en förenklad bild av verkligheten
  - Med modell avses i utvecklingssammanhang en övergripande struktur för olika utvecklingsprocesser
    - SU, verksamhetsutveckling etc...
  - Ofta sker en avgränsning och indelning av det arbete som skall utföras
    - fasindelning
  - En fasindelning beskriver bl a definierade steg och ordningen mellan dessa
  - Ramverk = modell

Konceptualisering av metoder

- **Ett ramverk anger en metods huvudstruktur, d v s en struktur av fokalområden**
  - Inom ett fokalområde fokuseras en avgränsad aspekt av det som är föremål för studien
- **Ramverk, modell och modellstruktur kan betraktas som synonyma begrepp**
  - Dessa begrepp beskriver vad som skall göras inom de olika områdena, eller faserna, men inte hur arbetet skall utföras

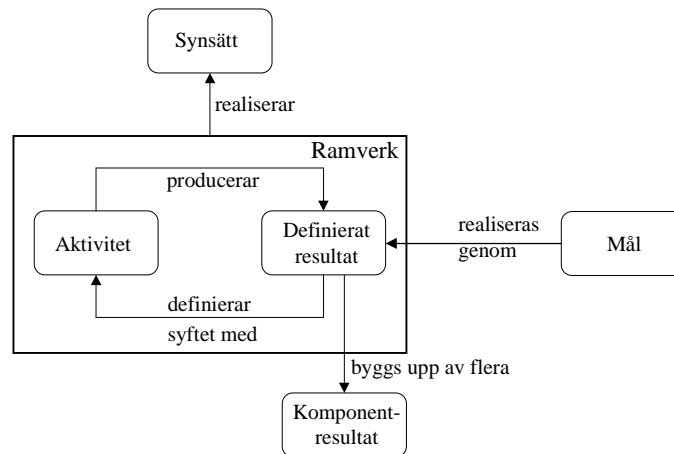
Konceptualisering av metoder

Konceptualisering av metoder

- Ett ramverk syftar bl a till att realisera ett eller flera synsätt
  - Synsättets mål realiseras genom att ett antal definierade resultat i ramverket produceras
  - Dessa resultat skapas genom att i ramverket ingående aktiviteter (metodkomponenter) utförs
  - Resultatet av dessa metodkomponenter skall stödja syftet på ramverksnivå

Konceptualisering av metoder

Konceptualisering av metoder

- Synsätt
  - I alla metoder finns någon form av bakomliggande perspektiv eller synsätt som på ett grundläggande sätt genomsyrar metoden
  - Synsätt kan vara mer eller mindre välartikulerat och explicit
  - Ett synsätt innebär olika sätt att se på eller tänka om fenomen
  - Ett fenomen kan till exempel vara informationssystem, som kan betraktas utifrån olika synsätt
  - För att något skall kunna betraktas som ett synsätt krävs att det är accepterat av ett antal olika aktörer inom området

Konceptualisering av metoder

- Ett synsätt innehåller
  - Principer för .....
  - Värderingar av .....
  - Föreställningar av .....
  - Erfarenheter av .....
  - Kategoriseringar av .....
  - Definitioner av .....

Konceptualisering av metoder

Ett synsätt kan förekomma:

- Omedvetet: *man vet inte om det*
- Oreflekterat: *man "tänker inte på det"*
- Otydligt: *man "ser" det inte*
- Otillräckligt artikulerat: *man har inte uttalat eller förtydligat det och därmed kan det innehålla förutfattade meningar*

Konceptualisering av metoder

- Historik gällande synsätt
- 1965 Systemsynsätt
  - Top-down vs bottom-up
  - Taxanomier (klassificeringar)
  - Rationellt beteende
  - Ex: ISAC, MBI/SAK, SIS-RAS
- 1970 Socio-tekniskt synsätt
  - Socialt delsystem: människors situation
  - Tekniskt delsystem: datorlösningar
  - Samspel, avvägningar, helhetssystem
  - Ex: ETHICS

Konceptualisering av metoder

- 1975 Politiskt synsätt
  - Kraftfält: svaga - starka parter
  - Konfliktsyn framför harmonisyn
  - Förhandlingsmodell: olika intressen
  - Ex: DELTA, DEMOS
- 1980 Aktörssynsätt
  - Dialog mellan olika aktörer
  - Artikulering av verksamhetsspråk
  - Succesiv formalisering av IS
  - Ex: FA/SIMM

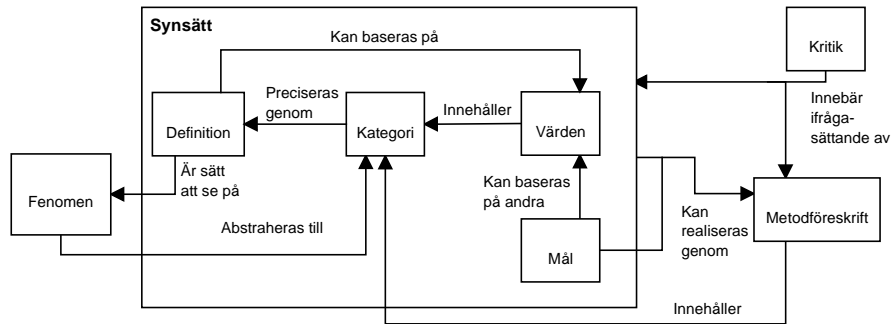
Konceptualisering av metoder

- 1985 Nätverkssynsätt
  - Nätverk av aktörer
  - Långsiktiga interaktiva bindningar
  - Köpar/säljar-förhållande
  - Ex: Nätverksmodellen (HHS)
- 1990 Nivåsynsätt
  - IS i större kontext
  - Systemarbete i olika nivåer
  - Abstraktion - representation
  - Ex: V-modellen

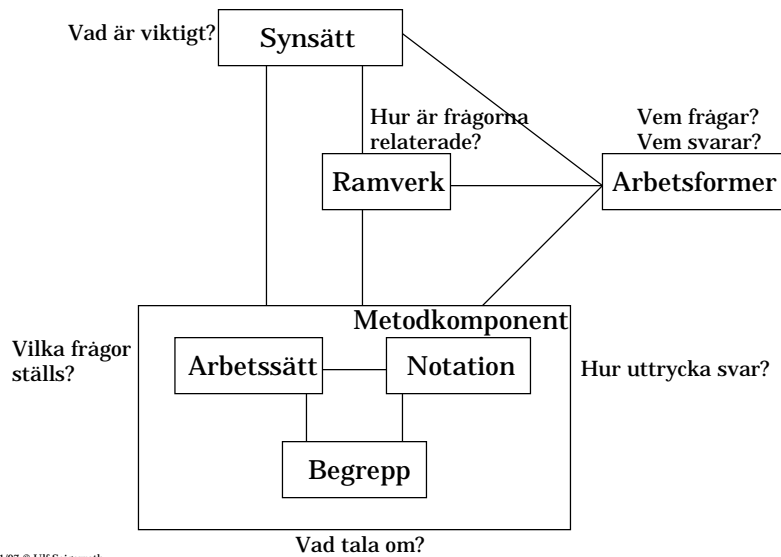
Konceptualisering av metoder

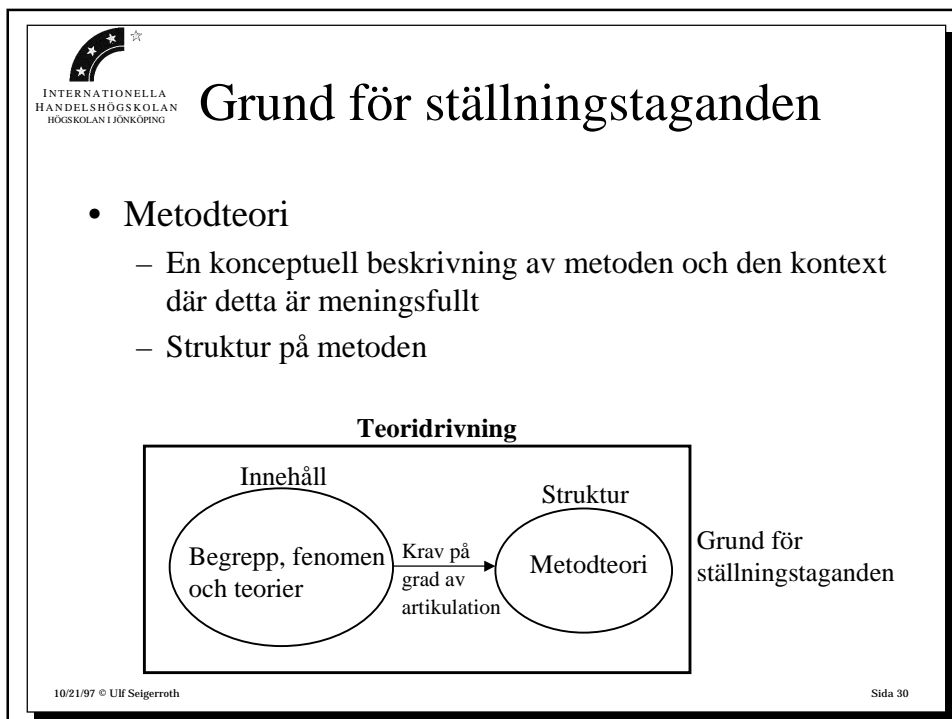
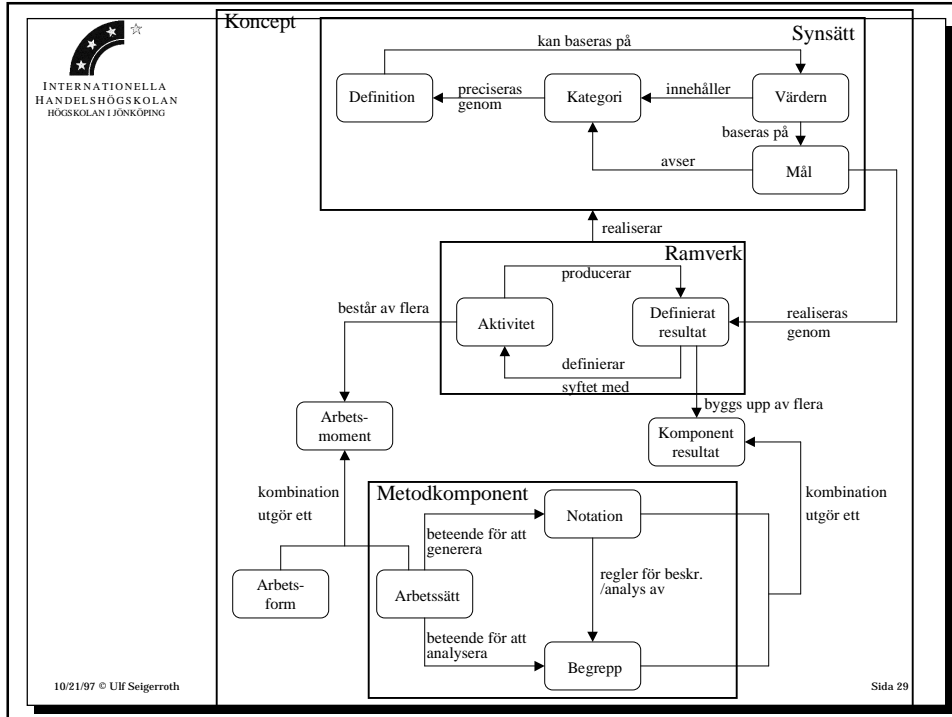
- Funktionellt
- Procedurellt
- Objektorienterat
- Processinriktat
- ....
- Kombinationer av ovanstående

Konceptualisering av metoder

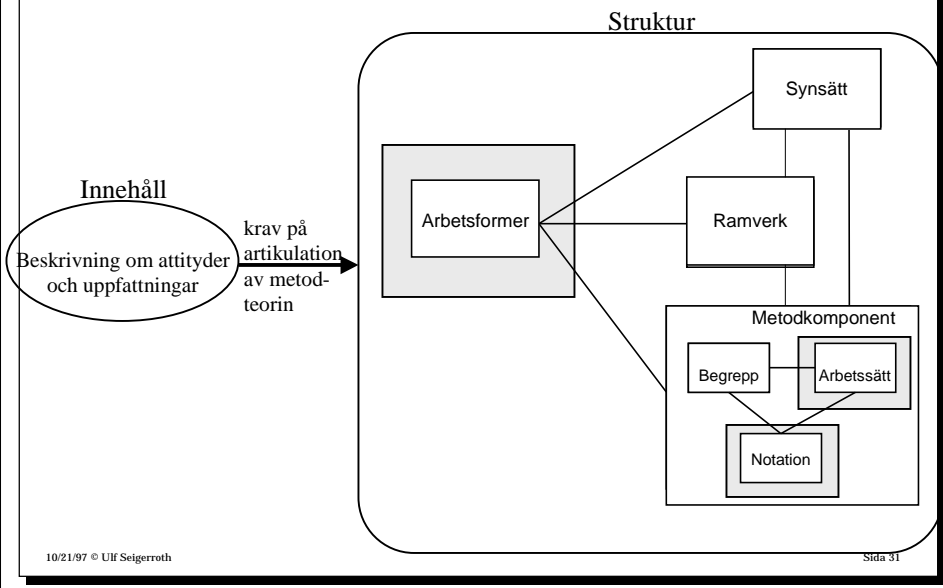

Konceptualisering av metoder

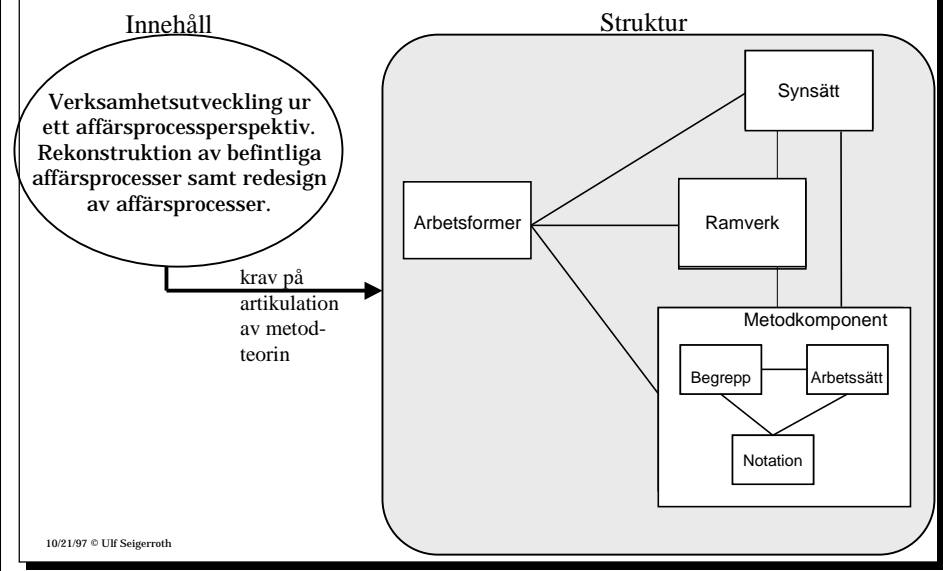

Grund för ställningstaganden

Grund för ställningstaganden

Praktisk problemlösning

- Praktikens problemlösningssituation kännetecknas av
  - komplexitet
  - vaghet
  - osäkerhet
  - instabilitet
  - situationsvariation
  - säregenhet

Praktisk problemlösning får inte reduceras till mekaniskt utnyttjande av generell kunskap!

Praktisk problemlösning

Metodanvändning innebär ofta att människan modifierar, ersätter, komplementerar, omstrukturerar och avviker från metoder.

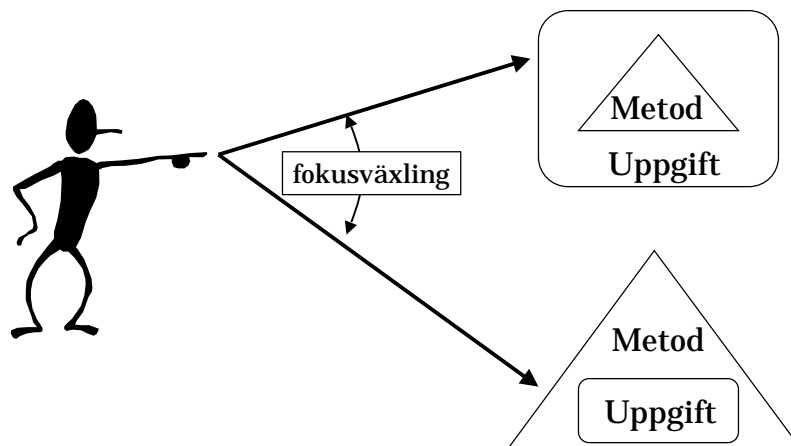
Situationsanpassning

God metodkunskap en grund för olika ställningstaganden

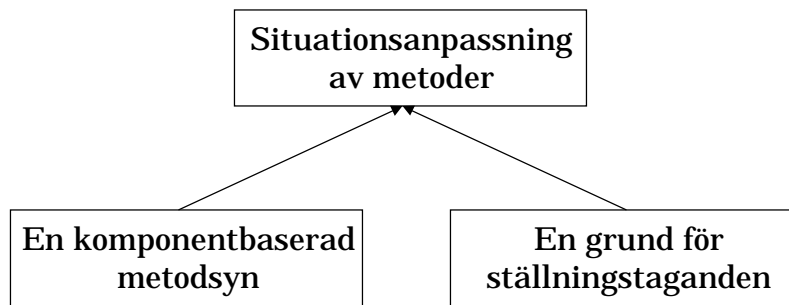
Situationsanpassning av metoder

- Välj bort i metoden fördefinierade arbetsmoment
- Modifiering i metoden fördefinierade arbetsmoment
- Utföra arbetsmoment i en annan ordning än den föreskrivna
- Komplettera metoder med helt nya/egna arbetsmoment
- Komplettera metoden med arbetsmoment som ingår i en annan metod

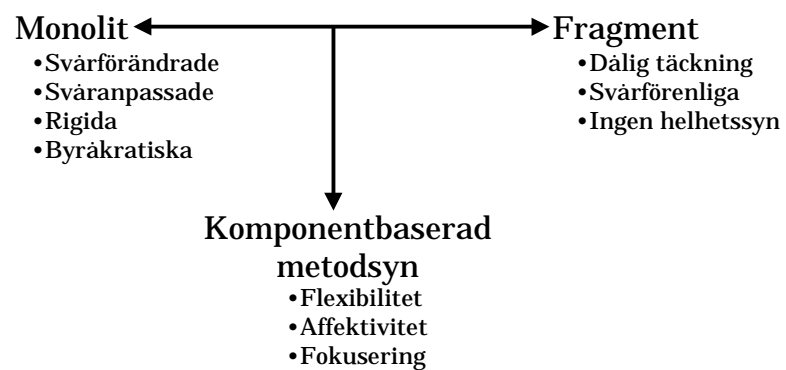
Situationsanpassning av metoder

Situationsanpassning av metoder

Komponentbaserad metodsyn

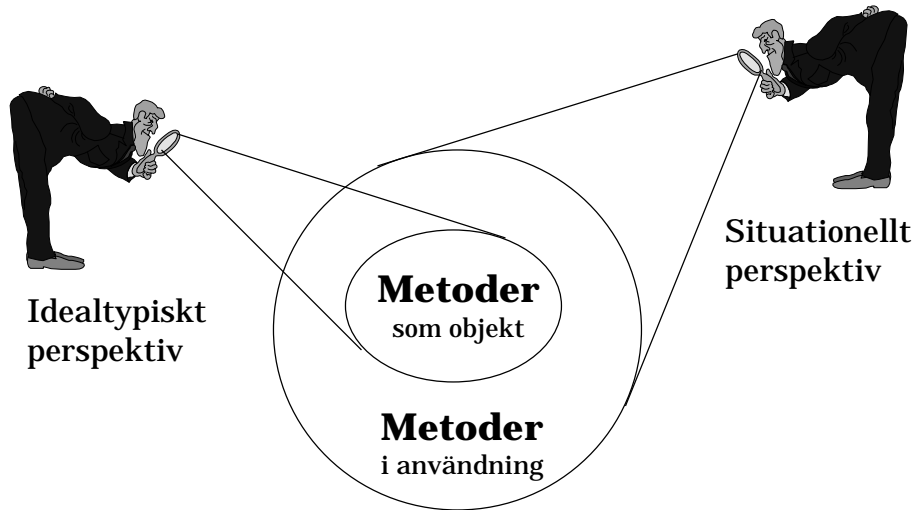
Komponentbaserad metodsyn

- Situationsanpassning / flexibilitet vid metodanvändning
  - Systematik
  - Växerverkan / iterativitet
  - Urval
  - Modifiering
  - Undvika kokboksmetod
- Kombinerbarhet
  - Sammansätta olika metodkomponenter
- Utbytbarhet

Komponentbaserad metodsyn

- Återanvändbarhet
  - Generiska metodkomponenter i olika sammanhang
- Variation i metodkomponent
  - Uppsättning likartade metodkomponenter
- Evolutionär / inkrementell metodförnyelse
- Undviker
  - Svårförnyad och svårangepassad metodmonolit
  - Disparata metodfragment

Perspektiv på metoder

Metoder

- Att tänka på vad gäller metoder
  - Externa opåverkbara krav
  - Olikheter hos olika aktörer som använder metoder
    - Bakgrund
    - Erfarenhet av och kunskap om förändringsarbete
    - Synsätt
    - Metodkunskap
    - Vision om resultat
  - Olikheter hos olika metoder
    - Ung/äldre metod
    - Grundning i teorier
    - Dokumentation
    - Explicit/implicit kunskap (tyst kunskap)
    - Synsätt och fokusering i metod